

Skogsnäringens betydelse för välfärden

Vilka mått kan man använda för att beskriva en industris betydelse för ett land eller en enskild kommun? Det finns ett rikt statistiskt material som beskriver skogsnäringens betydelse för Sverige: Bland annat skapar skogsnäringen exportvärdet för 132 miljarder kronor (2017) om året och sysselsätter över 120.000 personer direkt och indirekt. Men vad betyder skogsnäringen för människorna i statistiken och det liv de lever? Genom att beräkna hur många offentliga tjänster man kan finansiera med de kommunal- och landstingsskatter de som är sysselsatta inom skogsnäringen betalar in tydliggörs den samhällsekonomiska betydelsen på ett sätt som inte gjorts tidigare.

Bakgrund och sammanfattning

Branschorganisationen Skogsindustrierna har med hjälp av offentlig statistik beräknat de skatteintäkter som sysselsatta inom skogsnäringen betalar till kommuner och landsting. Den inbetalda skatten har sedan satts i relation till hur många genomsnittliga offentliga tjänster inom välfärden som skatterna finansierar. Plötsligt blir det tydligt vilken stor betydelse landets träförädlingsindustri och massa- och pappersbruk har för välfärden i en stor del av Sverige. Analysen bygger på statistik från år 2015 och omfattar samtliga län och fem kommuner; Avesta, Kramfors, Piteå, Mönsterås och Eksjö. Ett mått på skogsnäringens förädlingsvärde i form av regional BNP har också beräknats och kompletterar bilden.

I anslutning till en skogsbaserad industri sysselsätts många som inte är direkt anställda vid industrin. Det kan vara i form av IT-tjänster, service och transporter. I områden med många skogsindustrier kan så kallad klusterbildning ytterligare öka skogsindustrins sammantagna ekonomiska värde och antalet indirekt sysselsatta. I undersökningen beaktas direkt och indirekt sysselsatta inom skogsnäringen.

Skogsnäringens betydelse för vissa län och kommuner sticker ut särskilt:

- I åtta av landets län kan fler än 2000 välfärdstjänster finansieras av skatteintäkter från direkt och indirekt sysselsatta i skogsnäringen.
- I Västernorrland och Norrbotten betalar direkt och indirekt sysselsatta i skogsnäringen in cirka nio procent av kommunal- och landstingsskatterna.
- I Eksjö kommun står skatteinkomsterna från de sysselsatta inom skogsnäringen för nästan var femte anställd inom kommunen.

Avesta och Eksjö är tydliga exempel på hur viktiga jobben inom skogsnäringen är för välfärden. Inte bara lokalt kring industrin, utan för hela kommunen. I många fall dessutom för intilliggande kommuner och i slutändan för hela Sveriges ekonomi.

Skogsnäringen har också betydelse för en mängd andra näringar, som underleverantörer av olika tjänster. Efterfrågan på tjänster ger underlag för verksamheter inom en rad branscher, alltifrån lokalvård och underhåll till avancerade IT-tjänster. Den ständiga utvecklingen av nya och bättre produkter skapar efterfrågan på tekniska innovationer och samarbeten mellan näringsliv och universitet. Företagsklustret Paper Province i Värmland är ett bra exempel på hur företag och samhälle samarbetar, inte bara vad gäller ekonomisk utveckling utan också om ekologisk och social hållbarhet.

Allt ifrån drift och underhåll av produktionsanläggningar till enklare servicetjänster skapar lokal sysselsättning, som i sin tur bidrar, inte bara med skatter, utan med lokal köpkraft som kommer affärer, restauranger, frisörsalonger, bilverkstäder och alla andra småföretagare på orten tillgodo. Denna värdekedja börjar i skogen.

Skogsnäringens stora betydelse tydliggörs

Den analys som presenteras här visar på ett tydligare sätt än tidigare skogsnäringens betydelse för välfärden. Resultaten är beräknade på SCB:s statistik för år 2015, nedbruten på län och kommuner. De skatteintäkter som inkluderas i undersökningen är endast kommunal- och landstingsskatterna.

Det är skogsnäringens betydelse som redovisas, vilket innebär att skatteintäkterna och andelen av regional BNP är en sammanläggning av både skogs- och träförädlingsindustrin samt skogsbruket.

Skatteintäkterna från sysselsatta inom skogsnäringen jämförs med kostnaden, inklusive skatter och sociala avgifter, för offentligt anställda inom aktuellt län eller kommun. Beräkningen visar hur många anställningar skatterna från medarbetare inom skogsnäringen räcker till, och hur stor andel av tjänsterna inom länen och kommuner det motsvarar.

För att kunna göra en rättvisande jämförelse kompletteras bilden av en beräkning av skogsnäringens andel av regional BNP (BRP – bruttoregionalprodukt). Intressant att notera är att andel av BRP och andel av anställda som sysselsatta inom skogsnäringen finansierar med sina skatter varierar beroende på vilka andra stora näringar som finns i länet.

Skogsnäringens betydelse för välfärden i siffror

Skogsnäringens betydelse på länsnivå

Resultaten visar att Norrbotten och Västernorrland är de län i undersökningen som är mest beroende av skogsnäringen för finansieringen av sin välfärd. Nästan var tionde skattekrona till kommun och landsting betalas in av anställda i skogsnäringen, vilket finansierar 3.800 jobb i offentlig sektor i respektive län.

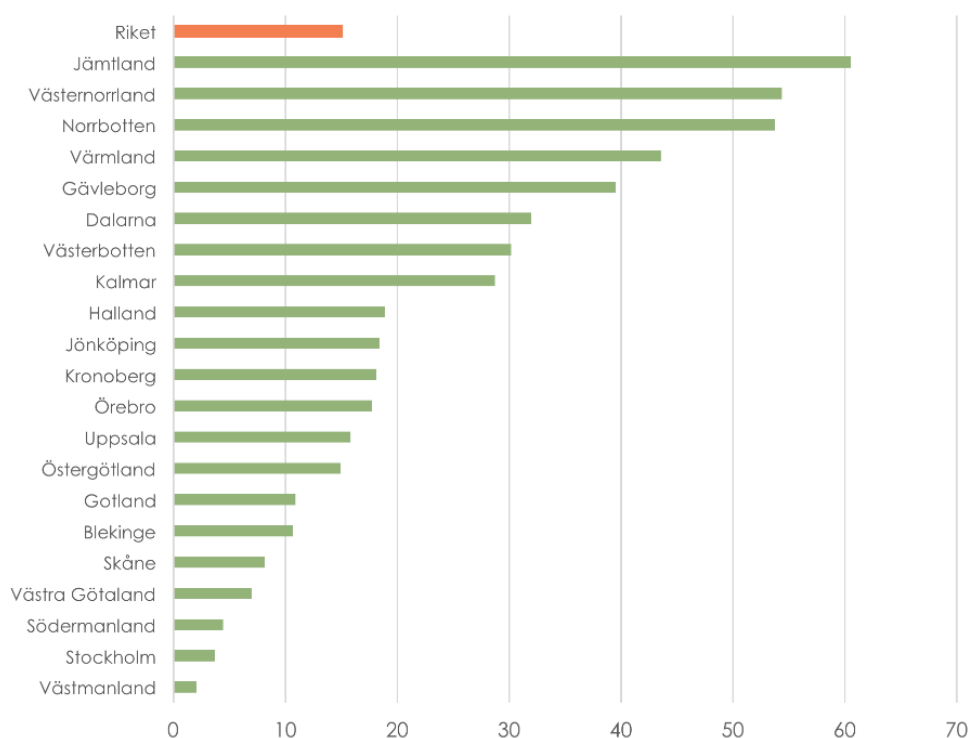
Skogsnäringens betydelse för länens ekonomi kan även åskådliggöras med andra mått; näringens BRP-andel ligger klart över 10 procent i Värmland, Västernorrland och Gävleborg. Men samtidigt ger inte ett enstaka mått hela bilden. En industris bidrag till den regionala eller lokala välfärden kan döljas när man enbart tittar på BRP-siffror. Varken BRP-siffror eller denna analys av skatteintäkter från direkt och indirekt sysselsatta inom skogsnäringen tar heller med näringens betydelse för den lokala köpkraften, som är nödvändig för att butiker, restauranger och småföretag ska kunna överleva på mindre orter. Här tillkommer alltså ytterligare jobb som en följd av köpkraften hos de sysselsatta inom skogsnäringen.

	Andel av total kommunal- och landstingsskatt	Antal offentliganställda	Andel av total sysselsättning	Andel av länets totala förädlingsvärde, BRP
Västernorrland	9%	3 800	12%	12%
Norrbotten	9%	3 800	12%	8%
Gävleborg	6%	2 300	8%	11%
Värmland	6%	2 300	7%	11%
Jönköping	5%	2 900	6%	6%
Dalarna	5%	2 400	7%	7%
Kalmar	5%	1 700	7%	8%
Jämtland	5%	900	5%	6%
Västerbotten	4%	1 600	4%	5%
Kronoberg	4%	1 100	4%	4%
Halland	3%	1 400	4%	5%
Örebro	3%	1 200	3%	5%
Östergötland	2%	1 500	3%	3%
Blekinge	2%	500	2%	5%
Västra Götaland	1%	3 500	2%	2%
Uppsala	1%	700	2%	2%
Skåne	1%	2 000	1%	1%
Västmanland	1%	300	1%	1%
Södermanland	1%	300	1%	1%
Stockholm	0%	900	0%	0%
Riket	3%	35 000	2%	3%

Skogsnäringens betydelse i relation till övrig industri

För att få en bild av skogsnäringens betydelse jämfört med övrig industri redovisas även en bild av skogsnäringens andel av industrins förädlingsvärde från samma år, 2015. Här framgår det att vissa län är betydligt mer beroende av skogsnäringen än andra. Mätt som andel av industrins förädlingsvärde har skogsnäringen störst betydelse i Jämtland med 61 procent av förädlingsvärdet. Minst betydelse har skogsnäringen i Västmanland, med endast två procent av förädlingsvärdet. Snittet för riket är 15 procent.

Skogsnäringens andel av industrins förädlingsvärde
2015

Skogsnäringens betydelse på kommunnivå

Skogsnäringens betydelse för fem kommuner år 2015 har också undersökts. Kommunernas skatteinkomster från sysselsatta inom skogsnäringen har beräknats utifrån en för näringen genomsnittlig lön (ca 33 000 kr/månad). Kommunalskattesatsen är den aktuella i respektive kommun för inkomståret 2015. Kommunerna i undersökningen är Avesta, Kramfors, Piteå, Mönsterås och Eksjö.

	Mönsterås	Eksjö	Avesta	Kramfors	Piteå
Antal sysselsatta i skogsnäringen	880	1480	1490	1330	3150
- Motsvarar andel av total sysselsättning	18%	15%	15%	16%	17%
Skogsnäringens andel av totala skatteintäkter	14 %	18 %	14 %	16 %	15 %
- Motsvarar antal kommunanställda	180	370	320	300	670

Här framgår det att skogsnäringen och enskilda skogsindustrier har en mycket stor betydelse för många kommuner. Kännetecknande för en del av dessa kommuner och enskilda orter är ett stort beroende av en eller ett par stora arbetsgivare, som naturligtvis också skapar sysselsättning hos många underleverantörer på orten. Gemensamt för flera skogsindustriintensiva orter är att de har ett geografiskt läge som inte underlättar jobbspending till områden med högre ekonomisk aktivitet, som större städer. Bruken växte ju en gång upp kring en naturresurs som en gruva eller vattenkraft och där har de blivit kvar. På dessa orter är varje arbetstillfälle extra viktigt för att finansiera kommunala åtaganden, utan att kommunalskatten ska behöva höjas.

Skogsnäringens betydelse i framtiden

Den tillgängliga statistiken från SCB som redovisas beskriver läget år 2015. Skogsnäringens betydelse för sysselsättning och välfärd lär inte ha minskat sedan dess. Den tekniska utvecklingen är inne i ett mycket spännande skede där allt fler produkter som tillverkas av oljebaserade råvaror kan ersättas med svensk skogsråvara. Allt ifrån flaskor som klarar kolsyrad dryck till kläder kan göras av träfiber, och det forskas på att tillverka mänskliga reservdelar som öron, utskrivna med biologiskt cellulosebaserat bläck i 3D-skrivare.

I någon mening är dock framtidens miljövänliga produkter redan här, eller har snarare alltid varit här, men de har blivit tillfälligt satta under hård konkurrens av andra material som nu ifrågasätts genom sin påverkan på både klimat och miljö. Politiker och konsumenter efterfrågar nu förnybara och nedbrytbara produkter, inte minst i förpackningar och engångsmaterial.

Skogsnäringen kommer att förändras i framtiden, men den kommer inte att förlora sin betydelse för svensk ekonomi. Den omställning av samhället till en fossilfri bioekonomi som vi nu är inne i ökar efterfrågan på och betydelsen av de klimatvänliga produkter skogsnäringen kan bidra med.

Tillväxten i den svenska skogen binder 140 miljoner ton koldioxid varje år. Det är lika mycket som Sveriges årliga totala koldioxidutsläpp. Skogsindustrins interna energianvändning i produktionen är idag i princip fossilfri. Mer finns att göra på transportsidan.

Traditionell skogsindustri som sågverk och massa- och pappersbruk kommer att finnas kvar, men de kommer att kompletteras med nya skogsindustrier med allt högre förädlingsvärde, vilka ger nya arbetstillfällen på många mindre orter runtomkring i hela Sverige. När den här undersökningen görs om tio år kommer skogsnäringens bidrag till välfärden vara betydligt större än idag.

Bilaga 1: Så här har vi räknat

Skogsnäringen = Företag i huvudgrupperna 2, 16 och 17 enligt svensk näringsgrensindelning (SNI) 2007.

SNI 2 = **Skogsbruk**, dvs "Skogsförvaltning och skogsskötsel", "Drivning", "Insamling av annat växande skogsmaterial än trä" samt "Service till skogsbruk"

SNI 16 = **Tillverkning av trä och varor av trä**, kork, halm, rotting o.d. Inklusivt "Sågning och hyvling av trä", "Tillverkning av varor av trä", "Tillverkning av sammansatta parkettgolv", "Tillverkning av andra byggnads- och inredningssnickerier", "Monteringsfärdiga trähus", "Träförpackningstillverkning"

SNI 17 = **Pappers och pappersvarutillverkning**, dvs "Massa-, pappers- och papptillverkning", "Tillverkning av pappers- och pappvaror"

Sysselsatta

Begreppet skiljer sig från *anställda*. I analysen har antalet sysselsatta tagits fram med hjälp av SCB:s så kallade Input/Outputanalys (I/O), vilken baseras på SCB:s årliga enkät till företagen; Företagens ekonomi. Enkätsvaren möjliggör en mer utförlig beskrivning av företagets ekonomi och den sysselsättning de skapar än övrig offentlig ekonomisk statistik. Begreppet *anställning* blir allt mindre relevant i takt med att allt fler av de sysselsatta inom industrin inte är anställda av det producerande industriföretaget, utan är underleverantörer, anställda inom bemanningsföretag eller konsulter etc.

Begreppet sysselsatta delas upp i *direkt sysselsatta* och *indirekt sysselsatta*. De direkt sysselsatta är de som arbetar längst ut i produktionen av produkter som massa, papper, trävaror, snickerier, trähus eller delar till trähus. En vanlig yrkeskategori är maskinoperatörer. I/O visar att förhållandet mellan direkt sysselsatta och totalt antal sysselsatta i skogsnäringen är 1:2,5. En tjänst i produktionen genererar alltså mer än två tjänster totalt.

De indirekt sysselsatta är alla andra som arbetar längs produktens värdekedja och vars insatser är nödvändiga för produktionen. Dessa personer arbetar "uppströms", till exempel som leverantörer av skogsråvara, utrustning till bruk och sågverk, transportörer, städtjänster, underhållstjänster och så vidare. Här ingår också de flesta tjänstemän på företagen, såsom ekonomer, säljare och ledning. De indirekt sysselsatta är ofta, men inte alltid, anställda i andra branscher (andra SNI).

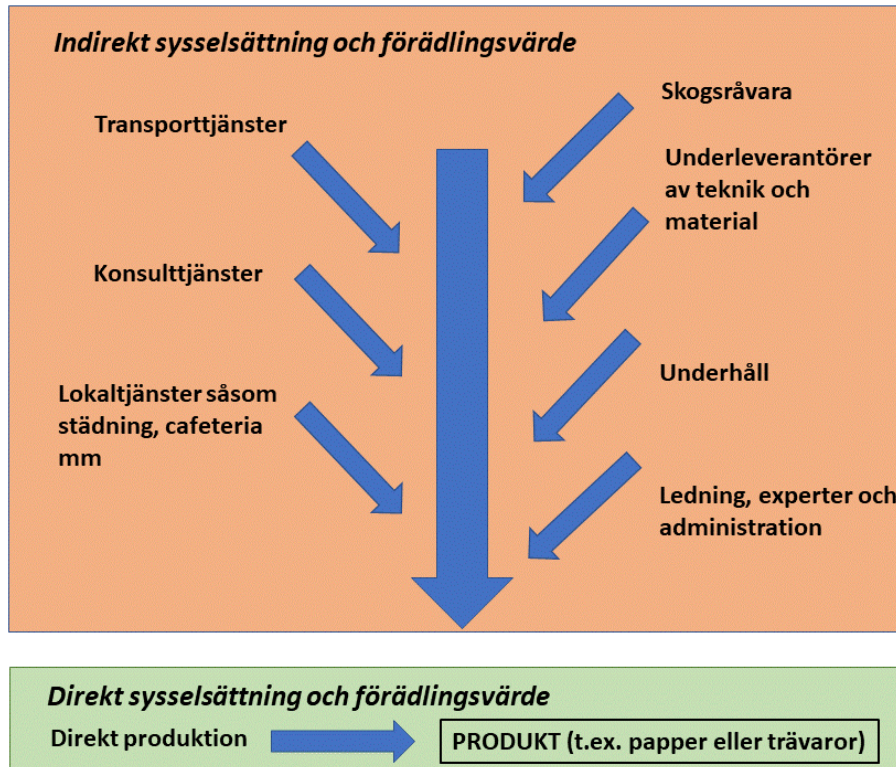
Personer som är sysselsatta "nedströms" i värdekedjan ingår dock inte i beräkningarna. Hit hör personer i tjänsteföretag såsom ortens pizzeria, dagligvaruaffär med mera. Dessa arbetstillfällen är dock i praktiken – särskilt på orter med en stor andel sysselsatta i skogsnäringen – i stor utsträckning beroende av näringslivet på orten.

I/O-beräkningarna görs endast på nationell nivå varför en omräkning till regional och lokal nivå har gjorts med antagandet att förhållandet mellan *anställda* i skogsnäringen och *sysselsatta* är samma på regional och kommunal nivå som på nationell nivå. Den multiplikator som använts för omräkning från anställda till sysselsatta är därför 1,7, vilket är samma som på nationell nivå.

Förädlingsvärde (bidrag till bruttoregionalprodukt, BRP)

Skogsnäringens bidrag till BRP är också framräknat med hjälp av I/O enligt samma princip som sysselsättning. BRP motsvarar värdet av produktionen minus värdet av insatsvarorna. Multiplikatorn för uppräknings från *direkt* till *totalt* förädlingsvärde är 2,3 enligt I/O. Det ger en motsvarande multiplikator för uppräknings av BRP (enligt nationalräkenskaperna till total BRP, inklusive indirekt värdeskapande) på 1,5.

Principskiss: Exempel på hur olika verksamheter bidrar till produktionen och genererar sysselsättning (indirekt och direkt) och förädlingsvärde

Övriga antaganden

En del av de direkt och indirekt sysselsatta är inte boende i den aktuella kommunen eller länet och betalar därför inte kommunskatt där. Det har emellertid antagits att denna effekt till stor del jämnas ut mellan kommuner. En del pendlar in, andra pendlar ut. I relativt små kommuner som starkt domineras av någon eller ett par stora industrier exempelvis Mönsterås innebär detta emellertid att effekten för den enskilda kommunen kan vara något överskattad. Å andra sida genererar denna sysselsättning skatteintäkter för någon annan kommun.

För att få fram total lönekostnad för en anställd har använts genomsnittliga personalomkostnadstillägg enligt SKL på 1,38 gånger bruttolönen.

Källor:

SCB:s Input/Output-analys

SCB:s statistik över offentlig ekonomi

SKL (Sveriges Kommuner och Landsting)

Genomsnittslöner för skogsnäringen: Industrierbetsgivarna och TMF

Offentliga bokslut/årsredovisningar (Bisnode)

Skogsindustriernas medlemsföretag

Bilaga 2: Kommunerna i undersökningen

Avesta

Den största skogsindustrin i kommunen är kartongfabriken Stora Enso Fors. Även Karl Hedin har många anställda i kommunen på sågverk och med emballagetillverkning.

Kramfors

I kommunen, som ligger längs norrlandskusten mellan Sundsvall och Örnsköldsvik, är de två största skogsindustrierna Mondi i Väja och SCA i Bollstabruk. SCA driver ett av landets största sågverk i Bollstabruk medan Mondi producerar säck- och kraftpapper samt pappersmassa. SCA har dessutom ett skogsförvaltningskontor i kommunen.

Piteå

Kommunen har två stora pappersbruk: Smurfit Kappa Kraftliner och SCA Munksund. Båda producerar kraftliner (råvara till förpackningar/wellpapp). Smurfit Kappa är kommunens största privata arbetsgivare. SCA har även ett stort sågverk i Munksund, integrerat med pappersproduktionen. Trähustillverkaren Lindbäcks bygg är ytterligare en stor arbetsgivare i kommunen.

Mönsterås

Kommunen har 13.000 invånare och är därmed den minsta av de analyserade kommunerna. Kommunens näringsliv domineras av Södra Skogsägarna, som har både massabruk och sågverk. Det kan även nämnas att Kährs och Anebyhus har tillverkning av parkettgolv respektive trähus i kommunen.

Eksjö

Kommunen har en stark tradition av träindustri. Flera sågverk – Wallnäs, Ingarps, Eksjö Industri och Vida Bruza (två sågverk) – men också mycket annan träförädling och trähustillverkning. Exempelvis är kommunens allra största privata arbetsgivare trähustillverkaren Hjaltevadshus. VMF Syd, den oberoende organisationen som mäter virke för prissättning, har många anställda i kommunen.